

PRIMUL CONGRES AL LIMBII LATINE

DE

TRAIAN COSTA

„Academia Latinitatis inter omnes gentes fouendae”, alcătuită din 34 de savanți reprezentând 26 de țări, sub președinția ilustrului arheolog Pietro Romanelli, în sesiunea sa din aprilie 1969 a hotărât ca întiiul „Conuentus omnium gentium Latinis litteris linguaeque fouendis” să se desfășoare la București, între 28 august și 3 septembrie 1970. Organizarea conventului a revenit unui comitet român prezidat de prof. N. I. Barbu.

În lunile premergătoare, munca de pregătire tehnică a congresului a fost însoțită de o intensă acțiune de popularizare, prin mai multe conferințe la radio, prin articole, interviuri și informații în ziare și reviste. Aș menționa doar paginile pe care i le-a consacrat revista *Tomis* (în numărul din august 1970).

Participanții din străinătate, vreo 250, au început să sosească la București cu o săptămână înaintea deschiderii oficiale a conventului. Tuturor, străini și români, le-au fost înmînate documentele întîlnirii, cum ar fi rezumatele comunicărilor (cea a maghiarului Csillag Pál, *Ius humanitasque Latina*, chiar cu textul integral) sau texte ilustrative (*De Germaniae Latinitate aetatis renatarum litterarum specimina aliquot* ale lui Harry C. Schnur, din Stamford, Connecticut, S.U.A., cuprinzînd însă și un salut în distihuri latine adresat de autor conventului), un mic manual de conversație latină (elaborat de N. I. Barbu, C. Drăgulescu și Gh. Nencescu), precum și culegerea de studii și articole *Ausonia* etc. Un deosebit interes au manifestat participanții pentru... insigne congresului, devenită aproape instantaneu obiect de colecție.

Solemnitatea de deschidere, desfășurată în aula magna a universității, a fost onorată de prezența în prezidiu a președintelui Consiliului de Miniștri al țării noastre, Ion Gheorghe Maurer, a ministrului Învățămîntului, Mircea Malița, a președintelui Academiei de științe sociale și politice, Miron Constantinescu, a președintelui Consiliului național al cercetării științifice, Gheorghe Buzdugan, a președintelui societății noastre de studii clasice, acad. Alexandru Graur; președintele Academiei latinității era reprezentat de Virgilio Paladini.

Alocuțiunea inaugurală a fost rostită de prim-ministrul României, Ion Gheorghe Maurer, fapt care a făcut o puternică impresie asupra participanților străini, fiind reliefat apoi în toate relatările presei internaționale, atît din Europa, cît și din alte continente. Versiunea tipărită în latinește a discursului de deschidere a fost înmînată tuturor celor prezenți, iar textul românesc a apărut în *Scnteia* din 29 august.

Cum lucrările congresului vor fi publicate integral, mă mulțumesc să relev aci numai cîteva lucruri care mi se par mai interesante.

Mai mult de o pătrime din numărul total al comunicărilor au fost ținute de români, care au luat cuvîntul de multe ori și la discuții. Celelalte comunicări — din care cîteva în plus față de program — s-au datorat unor nume de seamă din umanismul mondial, ca Riccardo Avallone, Francesco Barone, Karl Büchner, Constantinos Grollios, Johann Irmscher, Alain Michel, Viktor Pöschl, Wolfgang Schmid, Raoul Verdière, pe lângă cei pomeniți mai sus. N-aș vrea să mai menționez nici tematica fiecărei ședințe în parte, afară doar de cele închinete problemelor generale ale predării limbii latine : s-a evocat necesitatea utilizării metodelor moderne audiovizuale, experiența predării limbilor clasice la elevi de 6—7 ani, utilitatea limbii latine în studiul științelor naturii, nevoia răspîndirii unei pronunții unice, științifice, pe deasupra particularităților „naționale”. Faptul că absolut toți vorbitorii, în rapoarte, comunicări, discuții (chiar și în anunțuri), au făcut uz numai de limba latină, dovedește încă o dată, dacă mai era nevoie, universalitatea acesteia, „capace (cum va scrie apoi Sergio Felici) non solo di unire idealmente, ma anche di far comunicare rapidamente e facilmente studiosi di nazioni e lingue diverse. La lingua latina poi si è ancora una volta rivelata adattissima ad esprimere in forma chiara, concisa ed efficace tutti i contenuti delle scienze moderne, anche le più progredite, dalla didattica alla psicologia, dall'estetica alla musica, dalla pittura all'elettronica”.

Conventul s-a bucurat, cum am spus, de prezența unui mare număr de învățați străini din aproape treizeci de țări de pe aproape toate continentele. Pe lângă cei citați mai înainte și cei pe care îi voi cita mai departe ca autori ai unor relații din presa internațională, mai adaug pe : Gerhard Baader (Berlin), E. Burck (Kiel), Pierre Caillon (Franța), Eduardo Coleiro (Malta), Jean Croisille (Clermont-Ferrand), Antonio Freire (Portugalia), Jan Kabrt (Praga), Giuseppe Mir (Roma), Boleslav Povsic (Ohio), Michel Rambaud (Lyon), Robert Schilling (Strasbourg), Pasquale Smiraglia (Roma), Giovanna Solgiu (Cagliari), Jan Sprincl (Brno)...

Lucrările propriu-zise ale congresului au fost însoțite însă și de alte prilejuri de contacte, întîlniri și discuții științifice și prietenești, ca recepții oficiale, excursia de o zi și jumătate din Dobrogea și cea, finală, din nordul Moldovei, un spectacol oferit de echipa de teatru a studenților din Heidelberg, alt spectacol dat de aceiași studenți împreună cu colegii lor bucu-reșteni (scene din *Miles gloriosus* și din *Rudens*, apoi erasmianul *Œnatus muliercularum*, toate în limba latină) și cu formații de muzică de cameră și populară, de dansuri românești, vizita la muzeul satului etc. O bogată expoziție de cărți de specialitate publicate la noi și peste hotare i-a reținut multe ceasuri în holul universității pe toți participanții.

Aprecierile oaspeților, exprimate fie în timpul congresului, în discuții sau în interviuri pentru presă și radio, fie după aceea, în ziarele și revistele străine sau în scrisori oficiale și particulare, s-au referit nu numai, ca de obicei, la ospitalitatea românească și la interesul locurilor vizitate, sau la organizarea conventului, ci și la înalta considerație de care se bucură problemele culturii și ale umanismului în statul nostru și, în mod concret, la entuziasmul și pregătirea de care au dat dovadă studenții noștri : de la aeroport sau de la gară pînă la hotel sau restaurant, la biroul de informații al congresului sau la convorbirile din pauze, toți foloseau, cu îndemnare și cu curaj, limba oficială, adică latina. În amplul articol intitulat *Congresso Internazionale a Bucarest di lingua e letteratura latina* (apărut în *L'osservatore romano* din 21 octombrie 1970), Sergio Felici conchide că și pentru acest motiv „Il Congresso svoltosi a Bucarest offre una lezione formidabile e può essere un tempestivo richiamo per tutta la civiltà moderna”. Iar P. G. Eichenseer scrie (în *Allgäuer Zeitung* din 14 noiembrie), sub titlul *Begeisterung für das Lateinische*, următoarele : „Eine ähnliche Begeisterung für die Sache dürfte man an westlichen Universitäten vergeblich suchen”; și mai departe : „Jedenfalls zeigten die Altphilologie-Studentinnen und -Studenten von Bukarest eine Begeisterung und Liebe zum Latein, die einfach vorbildlich und mitreissend war”. (Același autor își împărtășește impresiile și în *Vox Latina* din decembrie 1970.) Organizarea conventului a fost felicitată și de „Accademia internazionale di propaganda culturale” din Roma, în urma unei mese rotunde ținute cu participanții italieni.

În articolul *Ein Staatschef lobt Latein* (din *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 21 septembrie 1970), Bernhard Kytzler își afirmă convingerea că în țara noastră „um seine Zukunft braucht dieser lebendige Humanismus, das zeigte die Tagung deutlich, nicht besorgt zu sein”, încheind : „es gab vor allem Studentenbühnen, aus Bukarest und aus Heidelberg, die mit erstaunlichem Eifer und ersichtlichem Erfolg Komödien des Plautus und des Erasmus in locker parlierendem Latein vorführten. Die Garantie für die Dauer der Idee, das heisst das rege Interesse junger Menschen vor Augen gestellt zu haben — das war das bedeutendste Ergebnis dieser besonderen Bukarester Tagung”. Dacă ziarul *Stamford Advocate* (din Connecticut, S.U.A., 10 octombrie 1970) vorbește mai scurt despre congres, Karl Hartung publică un articol mai amănunțit în *Mitteilungsblatt des Deutschen Altphilologenverbandes* din Renania de Nord — Westfalia (fascicola din decembrie 1970), subliniind înaltul nivel al comunicărilor și manifestarea solidarității internaționale în jurul latinității. O amplă relatare — aproape sub forma unui jurnal de călătorie sau a unui proces verbal — a profesorului de la Lodz, Ignacy Ryszard Danko, elogiază atât congresul, cât și țara noastră, din toate punctele de vedere. În ziarele și revistele românești din zilele conventului am mai putut citi declarații și impresii la fel de favorabile înfățișate de Raoul Verdière, Virgilio Paladini, Giovanna Sotgiu, Wolfgang Schmid, Robert Schilling sau, la radio, de umanistul și poetul sud-american Guillermo Kaul care, în momentul plecării (la aproape o săptămână după congres, ca și alți străini !), mi-a spus că va scrie un poem latin despre întrunirea de la București și despre frumusețile patriei noastre.

Atribuind politeții străine partea cuvenită, putem afirma totuși că acest întâi *conuentus* latin al umanismului și al limbii Romei a încoronat în chip fericit eforturile românești.